

МАТЕРІАЛИ

**науково-практичного круглого
столу «25 років Кримінальному
кодексу України: проблеми та
здобутки»
(29 квітня 2026 року)**

КИЇВ - 2026

Матеріали науково-практичного круглого столу «25 років Кримінальному кодексу України: проблеми та здобутки» (29 квітня 2026 року) / упоряд. А.А. Стрижевська, К.П. Задоя. К., 2026. 101 с.

Тези доповідей подані в авторській редакції.

*Захід присвячено пам'яті професора,
дійсного члена Національної академії
правових наук Павла Семеновича
Матишевського (1919-2001)*

ЗМІСТ

ПРОБЛЕМИ ТА ЗДОБУТКИ ЗАГАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Баулін Ю.В. Чинний КК України: шлях від первісної редакції до сьогодення.....	7
Шапченко С.Д. Реалізація окремих концептуальних засад кримінально-правового регулювання у Кримінальному кодексі України 2001 року.....	11
Хавронюк М.І. Інститут кримінального проступку у КК України: проблема чи здобуток.....	19
Стрижевська А.А. Проблеми пропорційності призначення покарання у кримінальному праві України: структурна судова дискреція та доктринальний дефіцит у світлі європейських стандартів.....	25
Туляков В.О. Пріоритетні напрями адаптації кримінального права України до <i>acquis</i> ЄС.....	29
Орловська Н.А. Директиви ЄС як джерело кримінального права України.....	34
Артюхова В.В. Генеза унормування категорії «склад злочину» в Кримінальному кодексі України.....	39
Ткаченко І.М. Актуальні питання систематизації спеціальних потерпілих у кримінальному праві України.....	43
Мицька О.І. Безумовне звільнення від відбування покарання обумовлене умовами воєнного стану.....	46

ПРОБЛЕМИ ТА ЗДОБУТКИ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Вознюк А.А. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки: окремі питання розвитку законодавства та правозастосування.....	51
Кузнецов В.В. Кваліфікація викрадення чужого майна з використанням ЕОМ.....	65
Птащенко Д.С. Кримінально-правовий захист безпеки експлуатації будівель та споруд: окремі питання практики застосування.....	70
Акімов М.О. Проблема доцільності спеціальних норм про кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів (на прикладі законопроекту реєстр. № 7558 від 15.07.2022).....	73
Зайцев О.В. Еволюція законодавчих ініціатив щодо відповідальності за кримінальні правопорушення, пов'язані з перетинанням державного кордону України, під час дії воєнного стану.....	77

Туляков В.О. доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, Національний університет «Одеська юридична академія»

Пріоритетні напрями адаптації кримінального права України до *acquis* ЄС

У тезах пропонується сфокусоване бачення євроінтеграції України в площині кримінального права як процесу прийняття цілісної архітектури *acquis* кримінальної юстиції, побудованої на Хартії основних прав ЄС (далі Хартія), ст. 83 ДФЄС, принципі *ne bis in idem* та доктрині пропорційності. Статус кандидата, відкриття переговорів у червні 2024 року та воєнний контекст зумовлюють необхідність одночасної адаптації кримінального, кримінально-процесуального та суміжного законодавства (КК, КПК, КУпАП), а також інституційних механізмів співпраці з Європейською прокуратурою (ЕРРО) та органами простору свободи, безпеки і правосуддя. Нижче викладено дев'ять взаємопов'язаних пріоритетів, кожен із яких спирається на конкретну нормативну базу ЄС та прецедентну практику Суду справедливості.

1. Рамкова директивна ревізія Кримінального кодексу

Консолідований перегляд статей 149, 156, 209, 258–258⁵, 305, 368–369², 212, 366, 432, 437 КК має здійснюватися з урахуванням Директив 2011/36/ЄС (торгівля людьми), 2011/93/ЄС (сексуальне насильство над дітьми), 2017/541/ЄС (тероризм), 2017/1371/ЄС (PIF Directive), 2018/1673/ЄС (відмивання коштів), 2019/713/ЄС (шахрайство з безготівковими засобами), а також нових актів 2024/1203/ЄС (екологічна криміналізація), 2024/1226/ЄС (санкційні злочини) і 2024/1260/ЄС (права потерпілих). Ревізія повинна спиратися на єдину методологічну платформу, що поєднує принцип *ultima ratio*, вимогу ефективних, пропорційних і стримувальних санкцій (тест *Greek Maize*, Case 68/88 [1]) та тест конституційної сумісності, закріплений у лінії *Taricco I* (C-105/14) - *M.A.S. / Taricco II* (C-42/17) - C-292/23 [2–4].

2. Докорінна реформа відповідальності колективних суб'єктів

Розділ XIV¹ КК доцільно трансформувати у повноцінну модель корпоративної кримінальної відповідальності, яка інтегрує стандарт організаційної вини (organizational fault) у формулі *failure to prevent*, розширений перелік предикатних злочинів, диференційовану шкалу санкцій та комплаєнс-захист (*adequate procedures defence*). Реформа закриває доктринальний розрив - відсутність уніфікованого стандарту організаційної вини, зафіксований в авторській концепції відповідальності колективних суб'єктів та підтверджений Директивами 2017/1371/ЄС та 2018/1673/ЄС [3; 5].

3. Оновлення складу злочину у фіскальних та економічних справах у світлі *ne bis in idem*

Інвентаризація сфер, де адміністративні санкції за критеріями тесту Енгеля набувають «кримінального» характеру (податки, митниця, валютний та санкційний контроль), має супроводжуватися законодавчим закріпленням механізмів координації проваджень: зупинення одного провадження при відкритті іншого; урахування вже застосованих штрафів; чіткі правила *forum praeventionis*. Орієнтирами слугують рішення *Åkerberg Fransson* (C-617/10), *Menci* (C-524/15), *bpost* (C-117/20) та *Nordzucker* (C-151/20) разом вони задають стандарт допустимого «подвійного треку» у фіскальній сфері [6].

4. Гармонізація санкційної й конфіскаційної політики

Українське кримінальне право має імплементувати стандарт ефективних, пропорційних та стримувальних санкцій, сформульований у *Greek Maize* [1] і конкретизований у PIF Directive та C-292/23. Доцільні: роз'яснення Верховного Суду щодо критеріїв індивідуалізації штрафів з урахуванням логіки *Link Logistik* (C-384/17); застосування конфіскаційних механізмів у справах про корупцію, відмивання коштів та порушення обмежувальних заходів ЄС; балансування між ефективністю переслідування і захистом прав особи (*Aranyosi/Căldăraru*, C-404/15; *LM*, C-216/18; *Lin*, C-107/23 PPU) [4; 7].

5. Синхронізація КПК із «дорожньою картою» процесуальних прав

Синхронізація КПК із Директивами 2010/64/ЄС, 2012/13/ЄС, 2013/48/ЄС, 2016/343/ЄС, 2016/800/ЄС, 2016/1919/ЄС має розглядатися не як технічна гармонізація, а як переосмислення стандарту справедливого суду в умовах транснаціональних проваджень. Справа C-292/23 *EPPO v I.R.O. and F.J.L.R.* [4] демонструє необхідність чіткого визначення меж судового контролю над процесуальними рішеннями наднаціональних органів, процедур участі ЕРРО в українських провадженнях та гарантій ефективного захисту у ситуаціях «перехресної юрисдикції».

6. Захист фінансових інтересів ЄС, санкційний режим та екологічна криміналізація

Адаптація складів шахрайства з коштами ЄС, корупції, зловживань у бюджетній сфері, відмивання доходів та злочинів проти довкілля до стандартів PIF Directive [3], Директив 2018/1673/ЄС, 2019/713/ЄС, 2024/1203/ЄС та 2024/1226/ЄС є критично важливою у воєнному контексті: обсяги фінансової допомоги ЄС, санкційні обмеження та масштаб екологічної шкоди від агресії породжують нові ризики для

кримінально-правової практики. Нормативна основа — ст. 325 ДФЄС у взаємодії зі ст. 83(2) ДФЄС.

7. Інтеграція виктимологічного виміру до кримінального права

Рамковий закон про права, підтримку та захист потерпілих, побудований на Директиві 2012/29/ЄС [8] та новій Директиві 2024/1260/ЄС [9], має доповнюватися цільовими змінами до Загальної та Особливої частин КК, що враховують специфіку жертв воєнних злочинів, торгівлі людьми, сексуального насильства в умовах конфлікту. Концепція «парадоксів виктимності» дозволяє поєднати класичний підхід до об'єкта злочину з вимогами перехідного правосуддя і новим *acquis* щодо прав потерпілих [8; 9].

8. Доктринальна та освітня адаптація до стандартів ЄС

Необхідне створення постійного експертного пулу з Хартії та ст. 83 ДФЄС при НАПрН України, оновлення курсів кримінального права та кримінології з урахуванням еволюційної лінії *Greek Maize - Taricco - PIF Directive - C-292/23*, а також системне відображення практики Суду у практиці Верховного Суду. Лише така зміна «епістемологічної оптики» перетворить *acquis* на органічний елемент правової культури, а не зовнішній набір вимог до кандидата [1; 7; 10].

9. Концепція «стратегічної комплементарності»

Визнання транснаціонального кримінального права як «відсутнього третього» між Європейським і міжнародним кримінальним правом [2], авторська доктрина відповідальності колективних суб'єктів [5] та ідея Європейського кримінального суду з потрійною процесуальною, правозахисною та доктринальною архітектурою [7] формують рамку, в якій адаптація українського кримінального законодавства у 2026 році має оцінюватися не лише за показниками формальної гармонізації, але й за здатністю закрити нормативний, доктринальний та процесуальний розриви між трьома режимами кримінального права.

Дев'ять пріоритетів адаптації кримінального права України до *acquis* ЄС у 2026 році утворюють взаємопов'язаний комплекс, який безпосередньо підготовляє виконання критеріїв переговорних глав 23 «Судова влада і основні права» та 24 «Правосуддя, свобода та безпека».

Взаємозалежність санкційної політики та корпоративної відповідальності. Реформа санкційної політики (пріоритет 4) задає матеріально-правові рамки для оновлення відповідальності юридичних осіб (пріоритет 2), оскільки саме через штрафи, конфіскацію та інші майнові заходи реалізуються стандарти «ефективних, пропорційних і стримувальних» санкцій, сформульовані Судом ЄС та імplementовані в

PIF-архітектуру. Це вимагає диференційованої шкали санкцій, яка корелює з моделлю *organizational fault/failure to prevent* і дозволяє притягати корпоративних суб'єктів до відповідальності за грубі порушення *acquis*, зокрема у сфері фінансових інтересів Союзу та санкційного режиму.

Ne bis in idem та структурна ревізія КУпАП. Синхронізація стандарту *ne bis in idem* (пріоритет 3) неможлива без глибоких змін у КУпАП, оскільки саме адміністративні провадження у фіскальній, митній, валютній і санкційній сферах створюють ризик «подвійного треку» та порушення статті 50 Хартії. Запровадження чітких правил координації кримінальних і адміністративних процедур, механізмів зупинення паралельних проваджень і врахування вже накладених санкцій є умовою сумісності української моделі з практикою Суду справедливості щодо допустимих меж кумуляції санкцій.

Процесуальні гарантії як передумова участі в просторі ЕРРО. Посилення процесуальних гарантії (пріоритет 5) від права на захист і переклад до доступу до адвоката та правової допомоги є не лише вимогою «дорожньої карти» директив про процесуальні права, але й функціональною передумовою операційної участі України в екосистемі Європейської прокуратури. Без сумісного стандарту *fair trial*, включно з *ne bis in idem*, правами захисту та ефективним судовим контролем за процесуальними актами наднаціональних органів, кооперація з ЕРРО та включення до простору свободи, безпеки та правосуддя залишатимуться обмеженими.

Доктринальна та освітня адаптація як бар'єр проти «імітації» *acquis*. Формальне виконання директивних вимог без супровідної доктринальної та освітньої адаптації (пріоритет 8) створює ризик «паперової євроінтеграції», коли норми *acquis* інтегруються в законодавство, але не в судову практику та професійну культуру. Інституціоналізація європейського кримінального права у навчальних програмах, підготовці суддів і прокурорів та в роз'ясненнях вищих судів є необхідною умовою того, що стаття 83 ДФЄС, Хартія, *ne bis in idem* і пропорційність перестануть бути «зовнішніми орієнтирами» і стануть внутрішніми критеріями тлумачення й застосування КК та КПК.

Стратегічний результат для глав 23 і 24. Узгоджене впровадження дев'яти пріоритетів у 2026 році створює саме ті нормативні й доктринальні підвалини, які ЄС очікує від країн-кандидатів в межах «*rule of law chapters*», що відкриваються першими і закриваються останніми. Поєднання реформ санкцій, корпоративної відповідальності, *ne bis in idem*, процесуальних гарантії, взаємодії з ЕРРО та виктимологічної складової формує інституційну спроможність України не лише виконати мінімальні

критерії глав 23 і 24, а й інтегруватися в архітектуру кримінальної юстиції ЄС наступного покоління – із врахуванням ролі ЕППО, посиленої транснаціональної кооперації та еволюції стандартів захисту прав потерпілих.

Реалізація запропонованих пріоритетів у 2026 році створить нормативно-доктринальну основу для переговорних глав 23 і 24 та інституційну спроможність для участі в архітектурі кримінальної юстиції ЄС наступного покоління.

Список джерел

1. Case 68/88 Commission v Greece (Greek Maize), *ECLI:EU:C:1989:339*.
2. Caeiro P. The relationship between European and international criminal law (and the absent (?) third). In: Mitsilegas V. (ed.). *Research Handbook on EU Criminal Law*. Cheltenham: Edward Elgar, 2024. Ch. 25.
3. Directive (EU) 2017/1371 of 5 July 2017 on the fight against fraud to the Union's financial interests by means of criminal law (PIF Directive). *OJ L* 198, 28.7.2017.
4. Case C-292/23 EPPO v I.R.O. and F.J.L.R. [CJEU, judgment on limits of judicial review over EPPO procedural acts]. *ECLI:EU:C:2024*.
5. Туляков В.О. Відповідальність колективних суб'єктів у кримінальному праві в контексті розвитку. *Право України*. 2025. № 11. С. 129–151. DOI: 10.33498/loou-2025-11-129.
6. Case C-617/10 Åkerberg Fransson, *ECLI:EU:C:2013:105*; Case C-524/15 Menci, *ECLI:EU:C:2018:197*; Case C-117/20 bpost SA v Autorité belge de la concurrence, *ECLI:EU:C:2022:202*; Cases C-151/20 Nordzucker AG and Others, *ECLI:EU:C:2022:203*.
7. Vervaele J.A.E. The Case for a European Criminal Court. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*. Brill, 2026 (ahead of print). DOI: 10.1163/15718174-20260001.
8. Directive 2012/29/EU establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime. *OJ L* 315, 14.11.2012.
9. Directive (EU) 2024/1260 of the European Parliament and of the Council on victims' rights (recast). *OJ L*, 2024; Tuliakov V. Victims' rights in the context of Ukraine's European integration: From the new EU Directive to paradoxes of implementation. *SSRN*. 2026. DOI: 10.2139/ssrn.5168124.
10. Туляков В.О. Transnational Criminal Law, Sovereignty and International Justice: Harmonization Challenges and Policy Evolution. *International Annals of Criminology*. 2025. Vol. 63, No. 2. P. 383–405. DOI: 10.1017/cri.2025.10076.